

Matteus kapitel 21. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 21 Messias, Konungen, drar in i sin stad (Matt 21:1–11)

Översättning

De närmade sig Jerusalem och kom till Betfage på Oljeberget. Då sände Jesus två lärjungar i förväg och sade: Gå till byn här er, så skall ni strax finna en åsna som står tjudrad med ett föl bredvid sig. Lös den och för den till mig. Och om någon säger något er, så svara: Herren behöver dem, men han kommer strax att skicka dem tillbaka.

Detta skedde för att det skulle gå i uppfyllelse som var sagt genom profeten:

Säg till dottern Sion:

Se, din konung kommer till dig,
saktmodig, ridande på en åsna,
på en arbetsåsna's fåle.

Lärjungarna gick dit och gjorde som Jesus befallt dem. De hämtade åsnan och fölet och lade sina mantlar på dem och han satt upp. Den väldiga skaran bredde ut sina mantlar på vägen. Andra skar kvistar från träden och strödde på vägen. Och allt folket, de som gick före honom och de som följde efter, ropade:

Hosianna Davids son!

Välsignad vare han som kommer i Herrens namn!

Hosianna i höjden!

När han så kom in i Jerusalem, blev det stor uppståndelse i staden. Man frågade: Vem är han? Och mängden svarade: Det är profeten Jesus, han från Nasaret i Galileen. Kommentar

Alla de outtalade frågorna besvarar Jesus på sitt eget sätt. Efter den långa vandringen genom Juda öken, ständigt uppåt, har man nått kammen av Oljeberget. Framför sig har man Betfage, Jerusalems östra förstad. Jesus skickar två lärjungar i förväg och låter hämta en åsna. På den rider han sedan vidare.

Det var en proklamation i handling. Så skulle Sions konung, den utlovade, komma till sin stad, saktmodig, ridande på en åsna. Jesus gestaltade sitt intåg medvetet så, att det blev en uppfyllelse av just det profetordet (Sak 9:9). Det gav den rätta bilden av Guds Messias. Konungen kom inte med vapen, inte till häst, utan i yttre ringhet. Matteus har tydligen sett att här låg tyngdpunkten i det som Jesus ville säga med sitt handlande. Profetian säger också att Konungen kommer rättfärdig och segerrik. Men Matteus citerar bara ordet ”saktmodig” – fattig, ringa, utan yttre resurser, mild och barmhärtig, vilket alltsammans ligger i grundtextens ord.

I profetian heter det att denne sällsamme konung rider ”på en åsna, på fölet av ett dragdjur”, alltså icke på en ädel ridhäst. Det dubbla uttrycket är det vanliga i semitisk poesi. Man säger varje sak två gånger med fyndiga och klangfulla variationer. Så läste emellertid inte rabbinerna sina texter. De vägde varje ord på guldväg för att få ut så mycket som möjligt av texten. Att Matteus gått i den skolan, det visar hela hans evangelium. Det är alltså inte omöjligt att han menat att profetian talar om en åsna och ett föl och att han har sett en bokstavlig uppfyllelse just i detta, att det var både ett åsne och en ungåsna som lärjungarna hämtade i byn. Just detta, som han tydligen funnit viktigt, har ställt till en del trassel i handskrifterna och för utläggarna. I den vanligaste textformen heter det ordagrant att lärjungarna ”lade mantlarna på dem och han satte sig på dem”. Det senare ”på dem” kan syfta både på mantlarna och på de båda djuren. Ett par gamla handskrifter har i stället för ”dem” ordet ”den” (skillnaden är inte större i grekiskan än i svenskan). Med den läsarten utesluter man den bisarra utläggningen, att Jesus skulle ha ridit samtidigt på två djur. Det finns exegeter, som faktiskt påstått att Matteus skulle ha menat det. Man har svårt att tro dem. Nog kan lärda teologer – och till dem får man räkna Matteus – göra sig underliga föreställningar om verkligheten. Men Matteus var dock österlänning och måste ha ridit tillräckligt på åsna för att veta bättre.

Många i skaran måste ha förstått vad Jesus nu sade i handling. Andra stämde in i jublet utan att riktigt veta vad de skulle tro. Men ett var de säkra på. Här kom en stor profet, minst lika stor som Döparen. Gud hade sett till sitt folk. Denna påsk skulle kanske inte bli som alla andra.

Det blev också stor uppståndelse i staden. Pilgrimerna sjöng och ropade så att det ekade mellan husen. Folk stack ut huvudet och frågade vad som stod på. Och svaret från mängden blev, att det var den store profeten. Somliga skyndade kanske ut och trängdes med de andra för att se honom. Andra hade inget intresse för profeter, då som nu.

Messias renar templet och blir hyllad där (Matt 21:12–17)

Översättning

Jesus gick in på tempelplatsen och drev ut alla dem som sålde och köpte därinne. Han vält borden för dem som växlade pengar och stolarna för dem som sålde duvor. Han sade till dem: Det står skrivet: Mitt hus skall kallas ett bödens hus. Men ni gör det till en röverkula.

Det kom fram blinda och halta till honom på tempelplatsen och han botade dem. När överstepräster och de skrifflärde såg de under som han gjorde och barnen i templet som ropade: Hosianna Davids son! blev de förbittrade och sade till honom: Hör du vad de säger? Men Jesus svarade: Jovisst — har ni aldrig läst de orden: Barnen och de spädate låter du sjunga ditt lov? Och han lämnade dem och gick ut ur staden till Betania och stannade där över natten. Kommentar

Så går Jesus in på tempelplatsen och gör vad bara Messias kunde göra. Han sätter sig över landets högsta myndigheter och låtsas sig hyllas som Davids son. På de stora förgårdarna pågick som vanligt handeln med offerdjur och växlingen av utländsk valuta till judiska mynt, med vilka tempelskatten skulle betalas. Detta var översteprästerligt monopol och en god inkomstkälla. Jesus gör slut på alltsammans, utan att någon vågar lyfta en hand för att hindra honom. Man kan förstå hur impopulärt det högre prästerskapet måste ha varit, eftersom de inte vågade ingripa.

Men på en punkt protesterade de. Sjuka kom fram och blev botade. Det kunde man inte göra något åt, fast det gav den nya profeten ännu större popularitet. Men när barnen ända här inne på tempelplatsen ropade "Davids son", då gick det inte för långt. De äldre tycks ha tystnat. De förstod att så farliga saker fick man inte säga inne i Jerusalem, inom hörhåll för den romerska garnisonen på borgen Antonia, som reste sina respektinjagande fästningsmurar där tempelplatsen slutade i norr. Men barnen fortsatte att ropa. Och profeten lät det ske. Man frågade om han inte hörde vad de sade. Och svaret var chockerande. Visst hörde han. Förstod de inte Skriften? Stod det inte att Messias skulle bli hyllad av de små, till och med av lindebarnen? Det var den åttonde psalmen Jesus citerade, en av de psalmer som kunde ges en messiansk tolkning. Därmed hade profeten åtminstone antytt att han var Messias. Och därmed var det klart att han måste röjas ur vägen, innan det hände en värre olycka.

Fikonträdet som vissnade. Trons makt (Matt 21:18–22)

Översättning

När han tidigt på morgonen vände tillbaka till staden, blev han hungrig. Då fick han se ett fikonträd vid vägen och gick fram till det men fann ingenting annat än löv. Då sade han: Aldrig nånsin mera skall du bära frukt. Och strax vissnade trädet. Lärjungarna som såg det häpnade och sade: Hur kunde trädet vissna så plötsligt? Jesus svarade dem: Sannerligen, jag säger er: Om ni tror och inte tvivlar, kommer ni inte bara att kunna göra sådant som hände med fikonträdet, utan till och med om ni säger till det här berget: Lyft dig upp och kasta dig i havet, så skall det ske. Och allt vad ni ber om med tro i era böner, det skall ni få.

Kommentar

Som så många andra pilgrimer fick Jesus och lärjungarna övernatta utanför det överfyllda Jerusalem. De hade vänner i Betania, Oljebergets östsidan, nästan på gränsen till öknen. Dit begav de sig ut på kvällarna för att tidigt om morgonen åter vandra in till staden, längs den slingrande vägen över Oljebergets kam och ned i Kidrondalen.

Efter den första natten där ute är de nu på väg tillbaka. Liksom Jesus dagen förut här på Oljeberget klädde sitt budskap i handling ett sätt som borde förstås av den som hade ögon att se med, så gör han det nu på nytt. Så brukar man i varje fall tolka innebörden av det som hände med fikonträdet. Det stod där grönt. Det borde ha funnits brådmogna kart på det, sådana som en hungrig människa kan äta. Men tydligen hade det inte ens blommat, och Jesus uttalar en dom över det. Men att "bära frukt" var för juden det stående uttrycket för att tjäna Gud och bli vad han velat. Och en människa eller ett folk kunde liknas vid ett träd. Jesus själv hade liknat Israel vid ett ofruktbart fikonträd, ett sådant som han nu hade framför sig. Den gången fick det löfte om ännu ett år. Ville han säga, att nu var nådatiden slut?

Matteus berättar att fikonträdet strax vissnade. Markus berättar – med fler detaljer – hur lärjungarna till sin häpnad fick se det stå där förtorkat nästa morgon, när de åter var på väg in till staden. Det är inte det enda exemplet på olika ordningsföljd och varierande detaljer i evangelierna. Så berättar evangelisterna, och det har man varit medveten om ända sen fornkyrkans dagar. Vad Matteus beträffar, kan man nog fråga om han inte på det här stället helt enkelt velat förkorta skildringen, och få med hela denna händelse i ett sammanhang. (Hos Markus är den delad i två skilda avsnitt.) Om fikonträdet vissnade genast eller efter en dag, det var för honom betydelselöst. Lärdomen som skulle dras av händelsen blev ju densamma i båda fallen. För Matteus kommer allting an på att ge en riktig bild av Jesu gudomsmakt och frälsargärning.

Lärdomen av denna händelse var för lärjungarna tydligen trons makt. Ännu en gång stod de där med sin klenro. Och det gör vi alla. En sådan tro har ingen av oss. Att tro är att vara helt i Guds hand så att vår vilja formas helt och hållet av Guds och så att vi är helt beroende av honom. Vad vi så lätt glömmet är att Jesus själv levde i en sådan tro, helt beroende av Faderns vilja och Faderns bistånd. I nattens timmar kämpade han i bön för att kunna gå Guds väg. Då blev allting möjligt. Men någon lätt väg var det inte.

På vems uppdrag? (Matt 21:23–27)

Översättning

När han kom till templet och stod där och undervisade, kom översteprästerna och folkets äldste fram till honom och sade: Vad har du för fullmakt att göra så här? Vem har givit dig den fullmakten? Jesus svarade dem: Också jag har en sak att fråga er. Svarar ni på den så skall också jag säga er, vad jag har för fullmakt att göra detta. Johannes döpelse, var kom den ifrån? Från himmelen eller från människor? Då tänkte de sig för och sade till varandra: Säger vi "Från himmelen", så säger vi att vi inte tror på honom? Säger vi "Från människor", så har vi folket att frukta, för de håller alla Johannes för en profet. Alltså svarade de Jesus: Vi vet inte. Då svarade han i sin tur: Så tänker inte heller jag säga er, med vilken fullmakt jag gör detta.

Kommentar

"Översteprästerna" var namnet på den grupp av höga tempelfunktionärer, som omfattade den fungerande

översteprästen, några avgångna kolleger till honom och personer ur deras familjer som innehade viktiga ställningar. De ”äldste” var betydande borgare och medlemmar av Stora Rådet.

När Jesus nu kom tillbaka till tempelplatsen, hade de samlat sig för att ställa honom till svars. Hur kunde han tillåta sig att uppträda som han gjorde? Frågan var väl beräknad. Han måste ju åberopa någon högre fullmakt än den högsta som människor ge. Han hade uppträtt som om han vore Messias. Kunde man få vittnen på att han sagt att han var det, så kunde man ange honom för romarna, som inte skulle lägga fingrarna emellan. Eller också kunde man döma honom som hädare.

Men fällan slog inte igen. Det var de själva som klämde fingrarna i den. Jesus kom med en motfråga. Vad sade de om Johannes Döparen? Vilken fullmakt hade han? Och på den vågade de inte svara.

Den motfrågan var inte bara ett sätt att dra sig ur faran. Det var ett sätt att avslöja motståndarna och ställa dem mot väggen – och samtidigt ge dem ett besked, som borde vädja till deras samveten men inte kunde användas inför rätta. De hade inte velat tro, när Johannes kom, han som var en profet, ja, större än en profet. Hur skulle de då kunna fatta, om något ännu större kom i deras väg? I Jesu motfråga låg också detta, att han och Johannes hörde samman. Det kunde bara betyda: Johannes hade berett vägen för den som var större än han själv. Lydnad och olydnad (Matt 21:28–32)

Översättning

Men vad säger ni om detta? En man hade två söner. Han kom till den förste och sade: Min son, i dag skall du gå och arbeta i vingården. Han svarade: Jag har ingen lust. Men efteråt ångrade han sig och gick. Fadern gick till den andre och bad honom om samma sak. Han svarade: Ja, far. Men han gick inte dit. Vilken av de två gjorde som fadern ville? De svarade: Den förste. Då sade Jesus till dem: Sannerligen, jag säger er: Publikaner och skökor kommer förr in i himmelriket än ni. Ty Johannes kom till er och visade er rättfärdighetens väg, men ni trodde honom inte. Men publikaner och skökor, de trodde honom. Ni såg det, och ändå ångrade ni er inte ens efteråt, så att ni trodde honom. Kommentarer

”Du skall icke dräpa” var ett av de tio buden i Guds lag. Judarna tillämpade det Till sin motfråga knyter Jesus en liknelse (som Matteus ensam återger.) Den handlar om två söner, av vilka den ene lyder med läpparna men inte i handling, den andre tvärtom. Tillämpningen är tydlig: Med läpparna hyllar överstepräster och de äldste Guds lag, men de gör inte hans vilja. Publikaner och skökor, som öppet förkastat lagen, de har däremot ånkrat sig. Så skall de också förr gå in i himmelriket än folkets andliga ledare. När Döparen kom, då gav de Gud rätt. Men de andliga ledarna trodde honom inte. Och när nu Messias har kommit, är de lika blinda.

Vingården och dess Herre (Matt 21:33–46)

Översättning

Hör nu en annan liknelse: Det var en jordägare som planterade en vingård och satte stängsel omkring den. Han högg ut ett presskar där inne och byggde ett vaktorn. Sen lejde han ut den åt vinodlare och reste utrikes. När tiden för skörden närmade sig, skickade han sina tjänare till vinodlarna för att få sin andel av skörden. Men vinodlarna grep hans tjänare. En pryglade de, en annan slog de ihjäl, en tredje stenade de. Återigen skickade han dit andra tjänare, fler än förut, men med dem gjorde de på samma sätt. Till sist sände han till dem sin son. Han tänkte: För min son kommer de att ha respekt. Men när vinodlarna fick se sonen, sade de till varandra: Här har vi arvingen! Kom, så slår vi ihjäl honom, och så får vi hans arv! Så grep de honom, slängde ut honom ur vingården och slog ihjäl honom. När nu vingårdens herre kommer, vad skall han då göra med de vingårdsmännen? De svarade honom: Onda är de och en ond död skall han ge dem. Och vingården skall han leja bort åt andra vinodlare, som ger honom hans andel i rätt tid. Då sade Jesus till dem: Har ni aldrig läst det ordet i Skriften:

Den sten som husbyggarna förkastade,
den har blivit en hörnsten.

Av Herren har den blivit detta,
och underbar är den i våra ögon.

Därför säger jag er: Guds rike kommer att tas ifrån er och ges åt ett folk som bär dess frukt. Den som faller på den stenen, han blir krossad, och den som den faller på, han smulas sönder.

När överstepräster och fariséerna hörde hans liknelser, förstod de att det var om dem han talade. 46De hade gärna velat gripa honom, men de vågade inte för folkets skull, eftersom alla höll honom för en profet. Kommentarer

”Herren Sebaots vingård, det är Israels hus”, heter det i en sång hos Jesaja (5:1 f). Det är den sången som Jesus här citerar, till en början nästan ordagrant. Åhörarna kunde redan från början ana, vad han menade. Men Jesaja hade tala om vinstockarna, som bar så sura druvor. Det var bilden av folket, som inte gav Gud vad han väntat. Jesus åter talade om vinodlarna, som fått arrendera vingården. Det var folkets andliga ledare. Och de hade slagit under sig vingården och använde den för egen vinning. När vingårdens Herre sände sina profeter, misshandlade de dem och dräpte dem. Och när han till slut sände sin son, kastade de ut honom och dödade honom. Vad skall vingårdens Herre göra med sådant folk?

Överstepräster och de äldste låtsades ingenting märka utan svarade som om det gällt en vanlig lagfråga. Mördare borde få de straff de förtjänat. Då säger Jesus något som har direkt adress till dem som hade förkastat Döparen och nu var i färd med att förkasta Jesus. Det är ett citat ur en av Israels stora festpsalmer (118:22 f) och handlar om den hörnsten, som husbyggarna förkastade men som Gud gjort till en hörnsten. Tillämpningen var tydlig: Israels byggherrar, som borde haft förstånd, ratade den finaste stenen, Guds egen Messias. Och följden kunde bara bli en: Vingården kommer att tas ifrån dem. Ordet om stenen som man kan krossas av (vers 44) saknas eller står inom parentes i somliga nutida biblar. Det beror på att den versen saknas i en viktig handskrift och ett par gamla översättningar. Man har antagit att den lånats från Lukas, där den står omedelbart

efter psalmcitatet, vilket gör att man genast förstår, vilket sten det är fråga om. Men också hos Matteus passar den väl in i sammanhanget. Den säger varför katastrofen måste komma. Kristus är satt till fall eller upprättelse. Att förkasta honom betyder att bli förkastad.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.